

İSKENDERUN
TİCARET VE SANAYİ ODASI
İSKENDERUN CHAMBER OF
COMMERCE AND INDUSTRY

BÖLGEMİZİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ RAPORU

Levent Hakkı YILMAZ

İskenderun Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

ENFLASYON, DÖVİZ KURU VE FAİZ İLE İLGİLİ YAŞANAN SORUN:

Döviz kurlarının sert hareketliliği ve enflasyonun artışı karşısında alım gücü önemli ölçüde azalmıştır.

Çözüm Önerileri: 2021 yılının eylül ayı itibariyle Merkez Bankası tarafından faiz indirim kararları alınmasıyla Türk Lirası'ndaki değer kaybı belirgin hale gelerek, ekonomik dengeleri olumsuz yönde etkilemiştir. 2022 yılın haziran ayında yıllık enflasyon %78,62 olarak açıklanmıştır. Fiyat istikrarının kaybedilmesi ve döviz kurundaki hareketlilik, 2022 yılını daha da öngörülemez bir noktaya taşımıştır. İşçi işveren ayrımı gözetilmeksizin ticari hayatın tüm aktörlerini olumsuz yönde etkileyen bu belirsiz durumun ortadan kaldırılması, TL'deki istikrarın sağlanması ve enflasyonun tek hanelere düşürülmesi en önemli beklentimiz olmuştur.

Ayrıca enerji maliyetlerinin artışı, son dönemde en büyük sorunlarımızdan biri haline gelmiştir. Enerji maliyetlerinin kontrol altına alınması başlıca talebimiz olmaktadır.

SURİYELİ SİĞİNMACILAR SORUNU:

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden alınan verilere göre 07.07.2022 tarihi itibariyle ülkemizde geçici koruma kapsamında 3.650.601 Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. Hatay ise 369.558 Suriyeli sığınmacı ile İstanbul, Gaziantep ve Şanlıurfa'dan sonra en fazla sığınmacı ağırlayan 4. il konumundadır. Bu rakam Hatay nüfusunun %18,11'lik bölümünü oluşturmaktadır. Suriye'deki karışıklıkların başladığı zamandan bu yana Hatay'da barınan Suriyeli misafirlerimiz; demografik, sosyokültürel ve ekonomik açıdan ilimizi maalesef olumsuz yönde etkilemektedir. Suriyeli nüfus sebebiyle il ve ilçelerimizde; konut ihtiyacında artış, kayıt dışı işgücü ve işsizlik ile belediye hizmetlerine duyulan ihtiyacın artması gibi durumlar meydana gelmiştir.

Çözüm Önerileri: Suriyeli sığınmacıların Hatay'da yarattığı sorunları engelleyici tedbirler alınmalıdır. Yapılacak kamu yatırımlarında, verilecek teşvik ve devlet yardımlarında Hatay'a öncelik tanınması genel beklentilerimiz arasında yer almaktadır. Bölgemize Özel İstihdam ve Teşvik paketleriyle bölgemizin esnaf ve sanayicisi desteklenmelidir.

LOJİSTİK SEKTÖR TEMSİLCİLERİNDEN İLETİLEN SORUNLAR:

Lojistik sektörü Hatay'ın önde gelen sektörleri arasında yer almaktadır. Karayolu nakliyecilerinin tırlarına mal yükledikleri andan itibaren, malın varış yerine kadar geçen tüm sürecin an be an takip edilmesi gerektiği ve bu durumun sektörün en önemli zorluklarından biri olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca ülkemizin yanı sıra, geçiş güzergâhındaki tüm ülkelerin mevzuatına uygun çalışılması gerektiği hususu, nakliyeciliği daha da zorlaştırmakta ve sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Son 11 yıldır Suriye'de yaşanan iç savaş sonucunda firmalar farklı destinasyonlara yöneldiğinden, Hataylı nakliyeciler son dönemde sektörü ayakta tutmak için ciddi çabalar sarf etmiş ve sıkıntılar yaşamıştır. Hatay'da toplanan vergilerin önemli bir bölümü, limanlardan elde edilen gümrük vergilerinden oluşmaktadır. Ayrıca Hatay'daki Organize Sanayi Bölgeleri'nde istihdam edilen yaklaşık 9 bin kişinin neredeyse iki katı, lojistik sektöründe şoför ve ara eleman olarak çalıştırılmaktadır. Lojistik sektörünün, hem istihdama hem de devletin vergi gelirlerine bu denli katkısı varken, üzerindeki maliyet yüklerinin oldukça ağır olduğu belirtilmektedir.

Çözüm Önerileri: Lojistik firmalarımız, maddi yüklerin hafifletilmesini ve lojistik sektörüne kalıcı destekler verilmesini arzu etmektedir. Özellikle Suriye savaşının ilimize yansımaları da değerlendirildiğinde, ülkemizin en kalabalık 3. nakliye filosuna sahip bölgemizde bu sektörü korumak, gelişimine destek olmak için destek programları hayata geçirilmelidir. Ayrıca Hassa Tüneli projesinin bir an önce hayata geçirilmesi, firma temsilcilerinin genel beklentileri arasında yer almaktadır.

TURİZM SEKTÖRÜNE İLİŞKİN SORUNLAR:

Hatay, sanayi ve ticaret kenti olduğu kadar aynı zamanda, birçok tarihsel ve kültürel varlığı ile gastronomi birikimi olan önemli bir turizm kentidir. Suriye'de yaşanan karışıklıklar, coğrafi yakınlığı sebebiyle Hatay'da süregelen bir savaş olduğu algısına yol açmakta, bu durum yerli ve özellikle yabancı turistlerin bölgemizi ziyaret etmesini engellemektedir. Hem Suriye sorunu hem de koronavirüs göz önünde bulundurulduğunda, turizm sektörünün acilen desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Çözüm Önerisi: Olumsuz etkilenen turizm sektörünün desteklenmesi ve sektör için özel teşvik programları hayata geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Turizm sektörünü ayakta tutabilmek ve istihdamın devamlılığını sağlamak için, vergi ve SGK prim desteği verilmesi gerektiği belirtilmektedir.

IPARD PROGRAMI HAKKINDA SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:

1.Sorun: IPARD programında AB ülkelerine ihracat yapan firmalar proje başvurusu yapamamaktadırlar. Bu durum hali hazırdaki firmaların (TKDK'dan hiçbir destek almamış olsa dahi) mevcut tesislerini modernize etmesini, ya da başka bir arazide dahi yeni bir yatırım yapmasını engellemektedir. Bu durum ihracatçı firmalara bir tür cezalandırma gibi olmaktadır.

1.Çözüm önerisi: AB ülkelerine ihracat yapan firmaların da proje sunabilmesine olanak sağlayacak şekilde bu kuralın kaldırılmasıdır.

2.Sorun: Meyve Sebzelelerin İşlenmesi ve Pazarlanması sektöründe; mevcut ya da yeni yapılacak soğuk hava depolarının kapasitesinin 10.000 m3 (yaklaşık 2000 ton ürün alabilmektedir) sınırlaması vardır. Bu durum mevcutta 10.000 m3'ün üzerinde soğuk hava deposu bulunan işletmeler aynı il içerisinde farkı bir arazide dahi proje başvurusu yapamamaktadır. Bu durum firma ortaklarının yeni şirket kurarak başvuru yapmasına dahi izin vermemektedir. Bu nedenle mevcut işletmelerin verimlilik artışına yönelik yeni teknolojik paketleme hatları, çatısına Güneş enerjisi santrali kurulması gibi yatırımları yapmasına da izin vermemektedir. Ayrıca 10.000 m3 kapasitesi ülkemizin meyve sebze üretim potansiyeli açısından değerlendirildiğinde oldukça küçük bir kapasitedir. Bu nedenle firmalar mevcut tesislerinin olduğu arazilerinde imar açısından bir engel olmamasına rağmen proje başvurusu yapamamaktadır.

2.Çözüm Önerisi: Meyve sebze sektörü için 10.000 m3 sınırlamasının kaldırılmasıdır. (Edindiğimiz bilgilere göre daha önce AB aday ülkesi olarak Katılım Öncesi Yardım aracından faydalanan birçok ülkede 10.000 m3 sınırlaması olmamıştır.)

3.Sorun: TKDK'nın çağrıya çıkma tarihleri belli olmadığı için, yatırımcılar, yatırım planlaması yapmakta zorlanmaktadır. Çağrı çıktıktan sonra proje hazırlayan birçok firma da yapı ruhsatı gibi alınması gerekli izin ve ruhsatları yetiştiremediği için projeleri reddedilmektedir.

3.Çözüm Önerisi: Yılbaşında, ilgili yılın "proje çağrı takviminin" yayınlanması faydalı olacak ve yatırımcıların, planlama ve izin başvurularını yapma konusunda önünü açacaktır.

4.Sorun: Proje çağrısı yayınlandığında proje bütçesi TL olarak belirlenmekte ve Avro kuru, proje çağrısının yayınlandığı tarihten bir önceki ayın AB komisyonun belirlemiş olduğu kur üzerinden sabitlenmektedir. Projenin hazırlanıp sunulması yaklaşık üç ayı bulmaktadır. İnceleme ve sözleşme imzalanması süreci de en az üç ay sürmektedir. Bu durumda avro kurundaki yükselmeler karşısında yatırım maliyetleri de ciddi anlamda yükselmektedir. Bu durumda %50 gibi görünen hibe desteği ciddi oranda düşmektedir. Örneğin son 10. Çağrıda kur 9,32 TL'ye sabitlenmiştir. Proje sonuçları açıklanmaya başladıktan sonra kur sürekli bir artış trendine girmiş ve verilecek hibe miktarı KUR FARKINI dahi karşılamamaktadır. Aralık ayı içerisinde Avro kuru 20 TL'yi geçmiş, hükümetimizin son müdahalesi ile 14 TL civarına düşmüştür. Tam bütçeli bir projede 5.825.000 TL hibe alınacak iken 6.100.000 TL kur farkı oluşmuş durumdadır. Bu durum yatırımcıların projelerini iptal etmelerinde ve yatırımdan vazgeçmesine neden olmaktadır. TKDK tarafından küçük çaplı bir güncelleme yapılmış, ancak yapılan güncelleme kurdaki reel artışı telafi etmekten oldukça uzaktır. Ayrıca bu güncellemeden de proje bütçesinin tamamını (1.250.000 Avro karşılığı TL olarak 11.650.000 TL) kullanacak şekilde proje sunana yatırımcılar faydalanamamaktadır. Çünkü proje sunulan dönemdeki üst limiti eşik değer olarak kabul etmektedir ve proje bütçesinin bu değer üzerine çıkmasına izin verilmemektedir. Bu durumda büyük yatırım yapacak olan yatırımcı bu güncellemelerden faydalanamamaktadır. Ancak küçük bütçe ile sunulan projeler faydalanabilmiştir. Bu durumun sonucunda vazgeçen yatırımcıların kullanmadığı bütçelerin AB ye geri gitme ihtimali ortaya çıkmaktadır. Bu da ülkemizin yatırım kapasitesini kullanamamasına neden olacaktır.

4.Çözüm Önerisi: IPARD Destekleri kapsamında AB'den gelen destek avro olarak geldiği için, proje bütçelerinin de Avro olarak düzenlenmesine izin verilmelidir. Hibe desteğinin avro olarak ödenmesi projelerin iptal edilmesi durumunu ortadan kaldıracaktır. Şu an uygulanmakta olan 10. Çağrı kapsamındaki projelerde de oluşan büyük farkın ortadan kaldırılıp, yatırımların devam edebilmesi için, proje kapsamındaki ödemelerde fatura tarihindeki kurların göz önünde bulundurulması veya doğrudan fatura bedelleri üzerinden hibe ödemelerinin yapılması yatırımlarını askıya alan yatırımcıların, devam etmelerini teşvik edecektir.

GELİR VERGİSİ KANUNU İLE İLGİLİ YAŞANAN SORUNLAR:

2019 yılında Gelir Vergisi Kanunu'nun ilgili maddesinde yapılan değişiklikle şirket araçlarının tüm masraflarının sadece %70'i (ki bu kısmın da KDV'si ayrıldıktan sonra sadece %59,32'si) masraf kabul edilmekte, geri kalan % 30'luk bölüm kanunen kabul edilmeyen giderlere atılarak kara eklenmekte, ayrıca kurumlar ve stopaj vergileri alınmaktadır. Kanun maddesi aşağıda yer almaktadır.

193 NOLU GELİR VERGİSİ KANUNU

İndirilecek giderler:(2)

Madde 40 – Safi kazancın tespit edilmesi için, aşağıdaki giderlerin indirilmesi kabul edilir:

1. Ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderler. (Ek parantez içi hüküm: 25/5/1995-4108/19 md.) (İhracat, yurt dışında inşaat, onarma, montaj ve taşımacılık faaliyetlerinde bulunan mükellefler, bu bentte yazılı giderlere ilaveten bu faaliyetlerden döviz olarak elde ettikleri hasılatın binde beşini aşmamak şartıyla yurt dışındaki bu işlerle ilgili giderlerine karşılık olmak üzere götürü olarak hesapladıkları giderleri de indirebilirler.) (Ek parantez içi hüküm:5/12/2019-7194/13 md.) (Faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları hariç olmak üzere, kiralama yoluyla edinilen binek otomobillerinin her birine ilişkin aylık kira bedelinin 5.500 (8.000) Türk lirasına kadarlık kısmı ile binek otomobillerinin iktisabına ilişkin özel tüketim vergisi ve katma değer vergisi toplamının en fazla 115.000 Türk lirasına (200.000 TL) kadarlık kısmı gider olarak dikkate alınabilir.)
2. (Değişik: 27.12.1963-365/2 md.) Hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müstemilatında iâşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı (Bu primlerin ve aidatın istirdat edilmemek üzere Türkiye'de kâin sigorta şirketlerine veya emekli ve yardım sandıklarına ödenmiş olması ve emekli ve yardım sandıklarının tüzel kişiliği haiz bulunmaları şartıyla), 27 nci maddede yazılı giyim giderleri;
3. İşle ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar; ziyan ve tazminatlar;
4. İşle ilgili ve yapılan işin ehemmiyeti ve genişliği ile mütenasip seyahat ve ikamet giderleri (Seyahat maksadının gerektirdiği süreye maksur olmak şartıyla);

5. (Değişik: 24/6/1994-4008/24 md.) Kiralama yoluyla edinilen veya işletmeye dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri (...),(1) (Ek parantez içi hüküm:5/12/2019-7194/13 md.) (Şu kadar ki faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları hariç olmak üzere, binek otomobillere ilişkin giderlerin en fazla %70'i indirilebilir.)

Çözüm Önerisi: Covid-19 şartlarının getirdiği ek yüklerle kadar bu durum idare edilebilecek halde idiyse de günümüzün ağır ekonomik şartları içinde ayakta kalmaya çalışan şirketler için güncel fiyatların getirdiği ağırlıklar da düşünüldüğünde masrafların tümünün sarf olarak kabul edilmesi çok yerinde olacaktır.